

Doc. RNDr. Karel Hudec, DrSc., narozen r. 1927, je nejvýznamnější osobností naší starší generace československých, resp. českých ornitologů. Po celou dobu svého aktivního působení byl vedoucím vědeckým pracovníkem v ústavech Československé (později České) akademie věd v Brně. Aniž bychom zabíhali do podrobností, je třeba zmínit alespoň skutečnost, že vedle vlastní vědecké činnosti u nás organizoval spolupráci ornitologů profesionálů a amatérů na široké bázi a že má hlavní podíl na začlenění naší ornitologie do evropského a světového kontextu. Méně známé je, že Karel Hudec se stal nejen váženým a ctěným vědcem, ale také významným humoristou. Uveřejnil řadu satiricko-humoristických článků a knih, s úspěchem bylo provedeno několik jeho divadelních her a navíc je iniciátorem různých veřejných akcí se subtilním humoristickým pozadím rázu Járy Cimrmana. I tato stránka jeho osobnosti se zčásti promítá do textů v této knize o ptáčích v českém životě a kultuře a vnímavý čtenář ji jistě objeví v podtextu nejedné pasáže. I když je kniha obsahem i klidnou vypravěčskou formou vcelku vyrovnaným textem, přece v ní objevíme – jako v mnoha dílech krásné literatury – extrémně protikladné gradace, zvyšující napětí. Setkáváme se s vážnými až drastickými pasážemi, které jsou vystřídány úsměvnými, veselými. Co mám na mysli, vysvitne z následujících úryvků, jež dokazují, že četba knihy může být nejen poučením, ale i zábavou.

Dotýká se nás, když čteme, že „v důsledku konfliktů s technikou umírá v USA nezáměrně ročně 100 milionů až 1 miliarda ptáků“, anebo že „v hnízdní kolonii racků na jedné chráněné oblasti v Pomoraví bylo nalezeno téměř 1 500 uhynulých jedinců, u nichž byla prokázána souvislost s trávením hrabošů na okolních polích.“ Také skutečnost, že ze všech krajinných typů v České republice „ptáci zemědělské krajiny zaznamenali k roku 2013 největší úbytek proti počtům v roce 1980, a to na pouhých 47 %“, nás jistě nepotěší, stejně jako se nejspíš otřeseme při líčení drastických zábav „při popravě kohouta, tlučení a stínání kohouta, bitie kohůta cepami, bití kohouta pověšeného na provaze, kohout na šibeničce, pod hrncem, souzen, uvařen...“, a tak nejspíš budeme souhlasit s autorovým závěrem „no bývali Čechové švarní jonáci, a tak s ptáky žádné mazlení.“

Naproti tomu nás jistě rozveselí myslivecká rada: „Vezmi od třech dudků jazýčky a srdce a od čisté panny špendlík; nos vše pod pravou paží a všechno zastřeš, co ti na ránu přijde.“ Ačkoli ani tento zvyk nepostrádá určité krutosti a je v naprostém rozporu se zákonem o chráněných druhích ptáků. Bez zabíjení se obejde to, co se ve zdravotnictví doporučuje pihováním: „Když uvidíš z jara nejprve vlaštovku, umyj se rychle slinami nebo hnojůvkou, zbavíš se pih navždy.“ A ještě veselejší je původní text o ibisovi posvátném v jednom z nejstarších českých přírodopisů:

„O něm pravj se, že prý často na zacpanj trpj – a napotom sy sám wodu do zadnice svau dlahauh hubau střjka, aby si vlehčil; což prý lidem k vdělowánj klistýru podnět dalo.“ Ale ani nejmodernější texty o ptáčích se mnohdy nevyvarují nechtěné komičnosti, jak dokazuje doslovný citát z internetu: „Holubice skály (*Columbia livia*) nebo divoký holub je člen rodiny Columbidae, holubi a holubi. V běžném zvyku, tento pták je často jednoduše odkazoval se jako „holub“. Rock dave má omezené domácí rozmezí ve westernu a southern Evropa... Ocas je margined s bílou. To je silné a rychlé za letu, brilantní ven od jskyní, letět s minimem přes vodu, jeho bílá představení sněmu dobře seshora... Holubi jsou schopní k návratu k domácí atice, jestliže povolený na místě to oni nikdy navštívili předtím, a to může být nahoru k 1 000 km pryč.“

Recenzovanou knihu Karla Hudce lze vřele doporučit nejen ornitologům, ale všem, kteří nalézají potěšení v přírodě. Avšak i těm, kdo dosud neprojevíli o přírodu zájem, může kniha zprostředkovat zábavnou formou představu, jak je život na Zemi propojen. A právě ptáci jsou nesporným indikátorem úrovně vztahů mezi člověkem a přírodou – záleží především na nás, jakým směrem se tento vztah bude ubírat v budoucnosti.

**Academia, Praha 2017, 456 str.
Doporučená cena 450 Kč**

Pavel Kovář za redakční radu a redakci Živy

Ejhle, člověk – Vladimír Renčín

Tak zní popisek ke kresbě Vladimíra Renčina v Živě (2016, 5: CXX), na níž se potkávají dva minipřírody ztělesněných vývojových fází rodu *Homo* a obě nejvyšší postavy člověka vzpřímeného v jejich čele se zdraví hrdě smeknutým kloboukem... Samo souloví rezonuje s tím, jak V. Renčina znali ti, co mu byli blíží – člověčina vyzářovala z jeho nakreslených situačních skečů z přírody či civilizace, ze zlidovělých postavíček Rambouska nebo Dlabáčka. Zemřel 4. října 2017 v 75 letech. Ještě do ročníku 2015 přispíval plynule, i když nemoc již ubírala síly. Živu zásoboval obrázky po dlouhá léta (od r. 2000). Osobní první vzpomínku na něho chovám z počátku 70. let coby přispěvatel do tehdejšího královéhradeckého nakladatelství Kruh, kam si přišel s námi, mladšími autory, na pozvání pobesedovat. Nesršel humorem, jak by možná někdo podle jeho výtvarné produkce mohl předpokládat, vystupoval velmi skromně, s vážnou tváří mluvil o hledání sebe sama jako kreslíř bez příslušného akademického vzdělání (studoval ekonomii a původně mířil k novinářskému řemeslu). Byla to zajímavá a upřímná zповěd.

Po mnoha letech jsem cítil poctu a potěšení, pokud ho tu a tam některý můj článek v Živě zaujal a ilustroval ho – většinou se to týkalo textů v kulérové příloze s pře-

sahem biologie nebo ekologie do života zasahujícího jak vědu obecně, tak „okolí vědy“. S jeho kresbami i s ním osobně jsme se také potkali na výstavě uspořádané Živou v pražské Literární kavárně knihkupectví Academia v r. 2001 a za přínos našemu časopisu mu byla udělena Cena Antonína Friče za rok 2014.

Orig. Vladimír Renčín